

**MÜSTƏQİLLİK İLLƏRİNDƏ RESPUBLİKA ELMİ TİBB
KİTABXANASINDA OXUCULARA KİTABXANA-İFORMASIYA XİDMƏTİNİN
TƏŞKİLİ**

Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinin möhkəmləndiyi, sosial – iqtisadi inkişafın yeni mərhələyə qədəm qoyduğu bir zamanda səhiyyə və tibb sahəsinin də dünya standartlarına uyğun olaraq formalaşması və təkmilləşməsi günümüzün aktual tələbindəndir.

Məlumdur ki, «informativləşdirmə-informasiya ehtiyatlarının formalaşdırılması, təqdim edilməsi, istifadə olunması əsasında dövlət hakimiyyəti və yerli özünüidarə orqanlarının, təşkilatı, hüquqi və mülkiyyət formasından asılı olmayaraq bütün vətəndaşların informasiya tələbatlarının və bu sahədəki hüquqlarının təmin edilməsində optimal şəraitin yaradılması üçün təşkilati, sosial-iqtisadi və elmi-texniki prosesdir». (1)

Artıq müasir informasiya cəmiyyətində kitabxanaların kommunikasiya sistemində rolu və əhəmiyyəti o qədər artmışdır ki, kitabxanasız cəmiyyətin informasiya tələbatını ödəmək mümkün deyildir. Kitabxanalar cəmiyyətdə elmin və mədəniyyətin inkişafında, təhsil və tərbiyənin yüksəldilməsində, həmçinin insanların informasiya təminatında mühüm sosial institut kimi yaxından iştirak etməklə ən çox istifadə olunan müəssisəyə çevrilmişdir. (2. s.10)

Müstəqillik illərində Respublika Elmi Tibb Kitabxanasının oxucu kontingentinin kitabxanaya cəlb olunması istiqamətində, onlara informasiya xidmətinin yaxşılaşdırılması üçün bir sıra təqdirəlayiq işlər görülmüşdür.

Nəzərə almaq lazımdır ki, kitabxana 2005-ci ildə yeni binaya köçürülməsi onun fəaliyyətinə əsaslı şəkildə təsir etmişdir.

Azərbaycanın informasiya məkanında mühüm yer tutan RETK xidmət şöbəsi böyük oxu zalı (48 oxucu yeri), ona bitişik növbətçi otağı, kiçik oxu zalı (18 oxucu yeri), son 10 ili əhatə edən dövrü nəşrlər fondu, fəal fond və qeydiyyat otağından ibarətdir. (3)

Təkcə belə bir faktı qeyd etmək olar ki, 2005-ci ildə xidmət şöbəsinə 3429 nəfər oxucu gəlmişdir, 20.647 nüsxə ədəbiyyat verilişi qeydə alınmışdır. (3)

RETK-da xidmət şöbəsinin vəzifələrindən biri də nəzarət talonlarının uçotunun aparılması, nəzarət talonların yazılması, onların inventar nömrəsi üzrə düzülüşü, inventar kitabı ilə yoxlaması, talonların əlifba kataloqu üzrə yoxlamasıdır.

Göstərilən il ərzində rədd cavabları ilə iş aparılmışdır. Cəmi 51 rədd cavabı (57 nüsxə) olmuşdur. Rədd cavablarının təhlili aşağıdakı proseslərdən ibarət olmuşdur: Kataloq üzrə ədəbiyyat sifarişinin yoxlanılması, inventar kitabı üzrə, KAA və köhnə borclar üzrə yoxlama, təkrarən rəfdə yoxlama.

Şöbə tərəfindən son 10 ildə alınan dövrü nəşrlər və fəal fond, eləcə də soraq- informasiya fondu ilə iş aparılmışdır. Fonda daxil olan yeni dövrü nəşrlər və ədəbiyyatın qəbulu və qeydiyyatı aparılır. İl ərzində müntəzəm olaraq xidmət şöbəsinə həvalə edilmiş fondun düzülüşü və yoxlanması həyata keçirilir. 2005 –ci il tarixinə olan son məlumata əsasən fəal fondda 3525 nüsxə kitab var. Onlardan Azərbaycan dilində-365 nüsxə, rus dilində- 3160 nüsxədir. Jurnalların ümumi sayı 5950 nüsxədir. Onlardan 847 nüsxə Azərbaycan dilində, 5103 nüsxə rus dilindədir.

Məlumdur ki, oxuculara informasiya xidmətində sərgilər mühüm rol oynayır. Kitab sərgisi üçün nəzərdə tutulan vitrinlər köçərkən köhnə binada qaldığı və yeni vitrinin ilin sonlarında quraşdırıldığı üçün çox az sayda kitab sərgisi təşkil edilmişdir. Bunlar aşağıdakılardan ibarətdir:

1. H. Əliyevin həyat və yaradıcılığına həsr edilmiş daimi sərgi;
2. Əməkdar elm xadimi, Kitabxanaşünas alim A.A. Xələfovun 75 ilik yubileyi ilə əlaqədar sərgi. (3)
- 3.Vərəmə dair ədəbiyyat-19 mənbə
- 4.Benjamin Franklin-5 mənbə
- 5.Bağırsaq xəstəliklərinin profilaktikası üzrə ədəbiyyat - 12 mənbə
- 6.AİDS bəşəriyyətin təhlükəsi üzrə ədəbiyyat - 10 mənbə
- 7.Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatlarının materialları –20 mənbə

Həkimlərə informasiya xidmətinin təşkilində Xarici ədəbiyyat şöbəsi də mühüm rol oynayır. 2005-ci il də bu şöbənin 110 nəfər oxucusu olmuşdur. Onlardan: elmi işçilər-30, həkimlər-26 nəfər, tələbələr- 54 olmuşlar. Oxucuların içərisində 1 nəfər xarici vətəndaş da olmuşdur. Şöbənin oxucuları tibbi ədəbiyyatla yanaşı Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının materiallarına da böyük maraq göstərmişlər. Şöbənin əməkdaşları Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatlarının materiallarından ibarət ayrıca bir fond yaratmış, onun texniki və elmi işlənməsi ilə məşğul olmuşlar. Bu şöbədə ənənəvi kitabxana xidməti ilə yanaşı oxucular üçün bəzi materialların tərcüməsi ilə də məşğul olmuşlar. Oxucuların sifarişi ilə kitabxana əməkdaşları hissə-hissə tərcümələr etmiş, oxuculara yardımçı olmuşlar. Hər il orta hesabla 4 belə tərcümə işi hazırlanıb, oxuculara təhvil verilir.

RETK-da oxuculara daha bir informasiya xidməti forması: yaxın və uzaq məsafədən elektron resurlarından istifadənin təşkili həyata keçirilir.. Kitabxananın kompüter zalı vasitəsilə oxucular İNTERNET resurslarından istifadə etmək imkanı əldə etmişlər. Burada çalışan peşəkar əməkdaşlar onlara adi axtarış saytları ilə yanaşı, xüsusi tibb saytlarından istifadə edilməsində də köməkçi olmuşlar. Bu da oxucuların sorğularının tam və operativ ödənilməsinə şərait yaratmışdır. Bundan əlavə kompüter zalında bu ildən daha bir yeni informasiya xidməti, yəni disklərdən (CD) istifadənin təşkili təmin edilmişdir. Son illər fondun komplektləşdirilməsində CD-lər az yer tutmur. Hazırda 45 ədəd CD toplanmışdır. CD-lərdən istifadənin əlverişliyini təmin etmək məqsədilə onların kartotekası da yaradılmışdır.

RETK-nın KAA vasitəsilə oxuculara informasiya xidməti bu il xeyli fəallaşmış, oxucu gəlişi və kitab verilişi ilə əlaqədar göstəricilər artmışdır. 60 nəfər oxucuya il boyu hər tərəfli xidmət göstərilmişdir. Kitab verilişinin sayı 3665 nüsxədən ibarət olmuşdur. Əsasən yeni jurnallara və

kitablara tələbat artmaqdadır. Respublikanın bir sıra başqa kitabxanaları, məsələn: BDU- nun elmi kitabxanası, AMEA- nın Mərkəzi Elmi Kitabxanası, Axundov adına Milli Kitabxana ilə sıx əlaqələr qurulmuşdur.

Son illər RETK-da oxuculara bibliografik xidmətdə də xeyli irəliləyişlər baş vermişdir. Bu baxımdan bibliografiya şöbəsində bir sıra tədbirlər həyata keçirilmişdir. Yalnız 2005-ci ildə 39 bibliografik arayış hazırlanıb, sifarişçilərə çatdırılmışdır. Bu arayışlarda 1290 müxtəlif mənbə toplanıb, sistemləşdirilib oxucuların istifadəsinə verilmişdir. Ənənəvi informasiya daşıyıcıları ilə yanaşı, əməkdaşlar uzaq və yaxın məsafəli elektron informasiya resurslarından, yəni İNTERNET- dən və yeni yaradılan CD fondundan istifadə etmişlər. Daha iri miqyaslı axtarışlar əsasən bu mövzular üzrə aparılmışdır: «Osteomielit xəstəliyi zamanı dispanserlərin təşkili», «Angionevrologiya və beyinin işemik pozuntuları», «Hipertonik xəstələrin qeyri-medikamentoz müalicəsi» «Son illər Azərbaycanda infeksiya xəstəlikləri», «QİÇS (AİDS)» və s. Bir çox təcrübəli həkimlərə onların əsərlərinin, məqalələrinin siyahısından ibarət arayışlar hazırlanıb sifarişçilərə çatdırılmışdır. (3)

Oxuculara kitabxana-informasiya xidmətinin təşkili bibliografiya, xidmət, kataloqlaşdırma şöbələrinin fəaliyyət dairəsinə daxildir. Xüsusilə elmi iş yazan aspirantlar, dissertantlarla daha dərindən iş aparılır, kitabxananın soraq-axtarış aparatından, soraq-informasiya fondundan düzgün istifadə etmək bilikləri aşılanır.

Bibliografiya şöbəsinin tərkibinə ölkəşünaslıq bölməsi də daxildir. Bu bölmə alimlərimizin tibb üzrə rus və Azərbaycan dillərində dərc olunan əsərlərinin elmi işlənməsi, təsvir edilməsi, işlənməmiş kartoçkaların ölkəşünaslıq əlifba və sistemli kataloquna əlavə olunması ilə məşğul olur. Yalnız Milli tibb ədəbiyyatı ilə məşğul olan, eləcə də sorğusunda milli ədəbiyyat yer tutan oxuculara adətən bu bölmənin əməkdaşı yardım göstərir. Bölmənin “Vətən təbabəti” kataloqu son illər xeyli zənginləşmişdir.

Kitabxanada 2005-ci ildə bir çox tədbirlər də keçirilmişdir. Mart ayında vərəmə həsr olunmuş «Mütəxəssis günü» uğurlu olmuşdur. Bir çox tibb ocaqlarından həkimlər, elmi işçilər tədbirə dəvət olunmuşlar və həvəslə iştirak etmişlər. Tədbirdə Ağciyər Xəstəlikləri ETİ-nin rəhbər işçiləri və əməkdaşları da iştirak etmişlər. Maraqlı məruzələr dinlənilmiş, vərəmlə bağlı film nümayiş etdirilmiş, vərəmə dair fondada olun ən yeni kitabların şifahi icmalı keçirilmişdir.

Kitabxanada ABŞ ictimai xadimi, alim B. Franklinin yubileyinə həsr edilmiş tədbir keçirilmişdir. (3) Tədbirdə kitabxananın əməkdaşları ilə yanaşı müxtəlif qonaqlar da iştirak etmişlər. Tədbir zamanı alimə həsr edilmiş müxtəlif səpkili məruzələr dinlənildi, iştirakçıların diqqətinə B. Franklinə həsr edilmiş kitab sərgisi çatdırıldı.

Ağciyər Xəstəlikləri ETİ- nin əməkdaşları ilə dəyirmi masa informasiya xidməti baxımından diqqəti cəlb edir. Dəyirmi masada kitabxananın institutda aparılan elmi tədqiqat işlərinə cəlb olunması, kitabxana-informasiya resurslarından düzgün istifadə etmək və s. məsələləri müzakirə olundu, müştərək işlərin aparılması ilə əlaqədar qərarlar qəbul olundu.

Kitabxananın kütləvi tədbirlərindən danışarkən görkəmli kitabxanaşünas alim A.A.Xələfovun 75 illiyinə həsr edilmiş yubiley mərasimini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Mərasimdə kitabxananın əməkdaşları ilə yanaşı BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin professor-müəllim heyəti, Respublika Elmi Texniki Kitabxananın və Respublika Elmi Kənd Təsərrüfatı Kitabxanasının rəhbərləri və əməkdaşları iştirak etmişlər. Tədbirdə yubilyarın həyat və

yaradıcılığı ilə bağlı məsələlərlə yanaşı müasir kitabxanaşünaslıq elminin problemləri, Azərbaycan kitabxanalarının müasir vəziyyəti haqqında da geniş çıxışlar dinlənilmişdir.

2005-cı il oktyabr ayında Azərbaycan Travmatoloqlar Assosiasiyasının nümayəndələri ilə də dəyirmi masa keçirildi. Dəyirmi masada kitabxananın informasiya- bibliografik resursları müzakirə olundu, travmatologiya elminin inkişafı üçün aparılan tədqiqat işlərində kitabxananın resurslarından istifadə edilməsi məsələlərinə baxıldı, bir sıra qərarlar qəbul olundu.

2005- cı il noyabr ayında «Biblioteçnoye delo» (Kitabxana işi) adlı yeni alınan ixtisas jurnalının təqdimat mərasimi keçirildi. Burada əməkdaşlar tərəfindən jurnalda dərc olunan müxtəlif məqalələrə şifahi icmallar dinləndi.

Oxuculara xidmət müasir səviyyəli informasiya texnologiyası əsasında aparılır. Burada İnternet vasitəsilə müxtəlif verilənlər bazasına girişi təmin edən iki müxtəlif kompüter zalı fəaliyyət göstərir.

Kitabxana respublikamızın digər kitabxanalarından fərqli olaraq Kitabxanalararası abonentin (KAA) təşkili sahəsində olduqca qabaqcıl iş üsullarından istifadə etməklə respublikanın elmi-tədqiqat institutlarına, xəstəxanalara, poliklinikalara, EA-nın institutarına, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin kitabxanalarına, ali məktəb kitabxanalarına və şəhərin başqa kitabxanalarına əsasən kənd rayonlarında yaşayan 600-ə yaxın həkimə və tibb işçilərinə xidmət edir. 2005-ci ildə KAA vasitəsilə xidmət göstərilən istifadəçilərin tərkibi aşağıdakı kimi:

Həkimlər -180,

tələbələr- 110,

başqaları-70 olmuşdur. (3)

Qeyd etmək istərdim ki, RETK sahəvi elmi kitabxana olaraq səhiyyə sahəsində çalışan mütəxəssislərə, elmi işçilərə xidmət edir. Bu işin təşkili ilk növbədə MTB möhkəm olmasından asılıdır. Belə ki, mövcud vəziyyətdə RETK-nın maddi-texniki bazası imkan verir ki, səhiyyə sistemi üzrə informasiya tələbatçıları informasiya xidməti ilə əhatə olunsun.

Beləliklə, müstəqillik illərində öz fəaliyyətini təkmilləşdirən Respublika Elmi Tibb Kitabxanası səhiyyə sahəsində çalışan mütəxəssislərin peşə səviyyəsinin yüksəldilməsinin informasiya təminatını modernləşdirərək tədricən dünya standartlarına uyğunlaşdırır.

Ədəbiyyat

1. İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu// Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu.-1998.-№6.-s.1215

1. Xələfov A.A. İnformasiya cəmiyyətinin formalaşmasında kitabxanaların vəzifələri//Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi, nəzəri, metodik və təcrübi jurnal.-B.: 2005.-№2.-s.10.

3. Respublika Elmi Tibb Kitabxanasının 2000-2005-ci illər hesabatları.

Вафа Гаджиева

***Организация библиотечно-информационного обслуживания читателей в
Республиканской Научной-Медицинской библиотеке в годы независимости***

РЕЗЮМЕ

В статье излагается особенности организации библиотечно-информационного обслуживания читателей. Особое внимание отведено вопросам модернизации информационного обслуживания специалистов на базе внедрения новой информационной технологии.

Vafa Hajiyeva

***Organization of information service of readers in Azerbaijan state republic science medical
library in independence years***

SUMMARY

It was accounted the specific features of organization of information service of readers. It was at the center of attention the matters about madernization of service specialists on base of inculcation new information technologies